

V. JERMILOV :

ELETÜNK ÚJ JELENSÉGEI ÉS AZ IRODALOM

Napjaink, a mi sztálini korszakunk nagyságának érzése áthatja az egész szovjet népet. Már kirajzolódnak a kommunista társadalom körvonalai mai munkánkban, az új építkezésekben, a természet hatalmas sztálini átalakításában, mindabban az újban, ami az emberi viszonyokat jellemzi. És egész munkánkat új fény világítja meg, új izgalmas öröm, amely különösen nagy erővel fog el bennünket a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 33. évfordulója előtt. „Büszkék vagyunk arra, hogy a kommunizmus századában, a természet átalakításának századában élünk”, — Lidia Taranyenkónak, a Zaporozsje terület Csapajev mezőgazdasági arteljéből való kolhoz-parasztnőnek e szavai kifejezik a szovjetemberek érzéseit.

A szépirodalom, amely a szocialista realizmus követelményeinek megfelelően helyesen ábrázolja a mai életet, egyre jobban tükrözi feltartóztatatlannal a kommunizmus felé haladó országunk hősi romantikáját.

Teljes joggal elmondhatjuk, hogy megvalósult Gorkij álma, amelyet az 1934-es Összszövetségi Írókongresszuson tartott beszámolójában foglalt szavakba:

„Könyveink főhősévé a munkát kell tennünk, vagyis azt az embert, akit a munka folyamatai formáltak ki, aki nálunk a modern technika egész hatalmával fel van fegyverezve, azt az embert, aki maga is átalakítja a munkát: könnyebbé és termékenyebbé teszi, művészi fokra emeli. Meg kell tanulnunk, hogy úgy fogjuk fel a munkát mint alkotást.“

A Gorkij által megjelölt témának mind nagyobb szerepe van háborúutáni irodalmunkban. Elég, ha olyan népszerű műveket említünk meg, mint P. Pavlenko „Boldogság”, „Pusztai nap” c. művei, V. Akszajev „Távol Moszkvától” c. regénye, Sz. Babajevszkij „Az aranycsillag lovagja”, V. Popov „Acél és salak”, J. Malcev „Szívvel lélekkel” c. regénye, vagy ha csak az idén megjelent orosz széppróza példáira szorítkozunk, A. Ribakov „Vezetők”, G. Nyikolajeva „Aratás”, V. Zakrutkin „Úszó falu”, A. Kozsenyikov „Éltető víz”, Sz. Babajevszkij „Fény a föld fölött” c. műve.

A kommunizmust építő szovjetemberek munkája mindinkább a tudományos alkotás jellegét ölti magára. És a mi háborúutáni irodalmunk nagyszerű sajátossága, hogy hősei, kik a közöséges dolgozó emberek millióit képviselik, résztvesznek abban a tudományos építésben, amely hazánkban Lenin—Sztálin Pártjának bölcs vezetésével kibontakozik. Emberek milliói ébrednek tudatára annak, hogy az életet teremtik, a történelmet teremtik, a természetet teremtik. Még soha cunyire konkrétan nem éltük át, mit jelent a valóságban, hogy elmosódik a testi és szellemi munka közötti határvonal. Ezek a kommunizmus előhírnökei mai életünkben, ezek irodalmunk új témái.

Gorkij azt írta, hogy „a költők még sohasem hívták fel az embert arra, hogy küzdjön a természet ellen, hogy kerítse hatalmába és ha — bár nem gyakran — merészelték is haragra gerjedni a kétlábú zsarnokok ellen, nem

haragudtak meg a vak zsarnokra... Szeretnék... rámutatni arra, hogy a költészetnek revideálnia kell a természethez való viszonyát...“

Irodalmunk megkezdte ezt a revíziót! Az idej irodalmi termelés egyik újszerű vonása éppen az, hogy a természet megváltoztatása, átalakítása különösen nagy helyet foglal el benne.

G. Nyikolájeva az „Aratás“-ban elbeszéli, hogy a járás legelmaradottabb kolhozparasztjai hogyan tették virágzóvá rossz földjüket és hogyan kerültek kolhozok az élenjáró kolhozok közé.

Sz. Babajevszkij „Fény a föld fölött“ c. regényében a villamosítás témája egyben a győzelem felé haladó kommunizmusnak, az élet boldogító átalakításának témája.

V. Zakrutkin „Úszó falu“ c. regényében egy doni halász-artel kolhozparasztjai azt a tudományos feladatot oldják meg, hogy micsurini-liszenkói elvek alapján új halfajtákat tenyésztenek ki. A „második természet“ megteremtésében való részvétel hatalmas erőt önt az emberekbe, rendkívüli módon szélesíti látókörüket, gondolkodásuk és érzelmeik körét, megerősíti bennük azt a tudatot, hogy a szovjet nép, a bolsevik párt minden akadályt legyőz. Vannak a regényben részletek, amelyek különösen jól érzékeltetik mai életünk levegőjét, amelyek megmutatják a szovjetemberek alkotó viszonyát a természethez. Az öreg ichtiológus, aki alkotó munkájában egyesíti a tudományt a gyakorlattal, az imént fogott óriási halat szemléli.

„Setyinin állt a víza mellett, ujjával megérintette a hal sikos homlokát és elgondolkozva mondotta:

— Voltaképpen micsoda archaizmus ez!... Micsoda prehistórikus formák!...“

Ezen az elégedetlenségen, azon, hogy az „elaggott“ természetet szigorúan, kötekedően, a gazda szemével szemléli, önkéntelenül elmosolyodunk — és ez a mosoly az újnak szól —, de az ilyen viszony a természethez, mint alkotásunk anyagához, mind megszokottabbá válik.

A Kozsevnyikov az „Éltető víz“-ben a pusztaság legyőzését beszéli el Hakasszban, az új, csodálatos öntözési rendszert, amelyet most már az egész országban megvalósítanak. Elbeszéli azt, miképpen virágoztatják fel a szovjet emberek szülőföldjüket.

Nemcsak „haragudni“ tudnak a mi embereink a természetre, — meg is tudják védeni.

V. Zakrutkin, Kozsevnyikov regényeikben megdöntik a természet burzsoá-maltuziánus, weissmanista megrágalmazását, azt a tehetetlenséget, aljas kiagyalást, amely szerint a természet elszegényedik, elsiváru, — azt a kiagyalást, mely arra van hivatva, hogy a parazita kapitalizmusnak, a föld kifosztójának, az emberek és a természet gyilkosának bűneit palástolja. Az imperialista reakció „irodalma“, amely nem más, mint émelyítően egyhangú gyilkosságra-nevelés, azt a „hőst“ dicsőíti, aki gyönyörűséggel lőnc agyon, robbantana fel minden embert, magát a természetet is. „Halállal a lelkeben“ — Sartre regényének a címe jellemző az egész modern reakciós irodalomra, amint jellemző rá ennek a regénynek a hőse, aki szeretne volna lelőni még az élet törvényeit is: „Lőtt, a törvények a levegőbe repültek... Rálőtt az Emberre, az Erényre, magára a Világra... Most az egész világ a levegőbe fog repülni és én is vele... És lőtt... a Föld Szépségére, az utcára, a virágokra, a kertekre, mindenre, amit szeretett... Tiszta volt, mindenható volt, szabad volt...“

Az imperializmus irodalma az amerikanizált SS-legények kádereit képezi ki, akik teljesen „szabadok“ mindentől, ami emberi, akik a halál, a „totális“ megsemmisítés szolgái.

A szovjetirodalom élénk állítja az építő hatalmas alakját, akit lelkesít a mindent legyőző szeretet az élet iránt, annak minden szépsége iránt, a világ-

béke iránt, a természetnek az ember érdekében történő boldogító átalakítása iránt.

Íróink műveinek gyakori tárgya valamely építő munka növekedésének, kiszélesedésének története, és ez a történet egyben leírja az emberek szellemi növekedését is, látókörük hallatlan kiszélesedését, a munkához, az élethez való új, kommunista viszonytól áthatott új gondolatokkal, érzelmekkel való gazdagodásukat. A történet során kiderül, hogy a mi életünkben bármely alkotómunkának, bármely újító kezdeményezésnek a távlatai végtelerek, és végtelen a szovjetemberek szellemi növekedése az építés során. A határtalan tér, az alkotás lendülete — ezek irodalmunk forradalmi romantícizmusának forrásai.

És csakis, ha a műben ennek az egységes folyamatnak — a kommunizmus építése folyamatának, — mindkét oldalát, az anyagit és a szellemit megtaláljuk, — csak akkor arat a szerző győzelmet, és csak ebben az esetben válnak az olvasó számára érdekessé, élednek meg, „válnak emberivé“, válnak poétikussá a termelésből vett részletek. Az ellenkező esetben olyan hibákat ejt az író, mint például P. Sebunyin, „Sztahanovisták“ c. regényében (Novij Mir, 1950. 7. sz.), amelyet a lap szerkesztője sietett leközölni ahelyett, hogy segítségére lett volna a szerzőnek műve alapos átdolgozásában. Erről a regényről elmondhatjuk, hogy „valami technikai dologról“ van benne szó, működnek a mechanizmusok, csinálnak valamit a gépesoportok, de hogy mit csinálnak — azzal alighanem a szerző sínes egészen tisztában. Bizony hiába mondja Sebunyin regényhőse olyan magabiztosan: „— Általában minden érthető. Éppen most akartam megkérdezni, mennyi időre van szüksége a motornak az irányváltozáshoz? Ha ugyanakkor húzóhorgokkal mozgásba hozzuk a motort, mekkora lehet a kallózási fordulatszám! az öntés befogásakor?“ Vagy: „— Meglazultak a lendkerék csavarjai a főtengely kerékagyánál. Utasítást adtam a kiesztergályozásra.“

A regényalakok csak úgy ontják magukból a szerző által sebtiben felszedett szakkifejezéseket, és eszünkbe juttatják Revunov-Karaulovot, a nyugalmazott, de mindazonáltal halhatatlan ellentengerész Csehov „Esküvő egy generálissal“ c. elbeszéléséből, aki szerette azokat a szavakat, amelyeknek, ahogy ő mondta, „megvan a maguk titkos... hm... értelmetlensége... Például: Árbókeresztfások az oldalkötelekhez, az előárbóchoz és a főárbóchoz? Mit jelent ez? Ez azt jelenti, hogy azoknak, akiknek az a feladata, hogy a sudárvitorlát megerősítsék, feltétlenül az árbocnál kell lenniök, különben azt kell vezényelni: Fedélzetiek, az oldalkötelekhez! Ennek már más a jelentése...“ De hogy mi a jelentése, azt a mélyen tisztelt ellentengerész úr nem tartotta szükségesnek megmagyarázni, nyilván feltételezte, hogy „általában minden érthető“.

Gorkij határozottan elítélte az olyan könyveket, amelyekben a lakatosokról úgy írnak, hogy azt csak a lakatosok érthetik meg. A „Sztahanovisták“ c. regény szerzőjének ilyen természetű fogyatkozása alapvető hibájából következik: abból, hogy nem törődik a szellemi vonatkozásaival annak, amit leír. Ebben a regényben a hősöknek emberi nevük van, de híján vannak minden emberi vonásnak, hol csikorognak, mint a vas, hol recsegnek, mint a fa, inkább gépekhez hasonlítanak, mint reális emberekhez.

Az ilyen művek csak vulgarizálják mai életünk nagy témáit. A szovjetemberek munkája — öröm, anyagi és szellemi gazdagodás, s éppen ezért elszakítani a munkát az embertől — azt jelenti, hogy nem értjük meg sem az egyiket, sem a másikat. Éppen az alkotó munkában növekszik az Ember.

Íróink műveiből kiviláglik, hogy hazánkban bármely „legkisebb“ alkotás is az egész nép nagyszerű építésének része, és a hősök szellemi növekedése elsősorban abban nyilvánul meg, hogy az emberek kezdik érezni munkájuk nagy fontosságát, azt, hogy része az egész nép építő munkájának, a Lenin-Sztálin Pártja ügyéért folyó történelmi küzdelemnek!

V. Akszajev regényének hőse, Alekszej Kovsov, a fiatal mérnök, Moszkvába utaztában, ahová azért megy, hogy jelentést tegyen az olajvezeték építéséről-mohó kíváncsisággal tekint le a repülőgép ablakából. A nagy magasságból látja azokat a helyeket, ahol az építkezés folyt, az az építkezés, amelyben annyi teremőerővel vett részt.

„Felvillant az állomás, akkora volt, mint egy gyufaskatulya. Alekszej néhány nappal ezelőtt is átrepült e felett az útvonal felett, és ismét meglepte őt az építkezés lendülete. Most pedig boldogan gondolta: az egész országhoz viszonyítva a mi óriási olajvezetékünk sem nagyobb egy gyufaskatulyánál!

Szinte fizikailag érezte, milyen mérhetetlenül nagy az ország és mindaz, ami térségein törlnék. Az érzések szokatlan teljességét élte át, énekelni szeretett volna, ő, Alekszej Kovsov ezelőtt még sohasem látta, érezte és képzelte el magában ilyen jól és világosan saját helyét nagy hazája életében, a jövőéért folytatott titáni harcban.“

Ez a mi mai életünk, a kommunizmusért folytatott harcunk magávalragadó romantikája. Ha valaki érzi, hogy az ő alkotó munkája része egy fantasztikus méretű közös építésnek — ez azt jelenti, hogy megérti a méreteket, a távlatokat; ha nem látjuk az egészet, akkor az, ami közvetlenül körülvesz bennünket, vagy elhomályosít minden egyebet, vagy túlságosan kicsinek tűnhetnek fel: a távlat eltorzítása mindkét esetben gátolja, korlátozza az ember szellemi növekedését. Az idézett részben a magasság nagyon helyénvaló, valóban költői kép: a magasság, amelyből a „Távol Moszkvától“ hőse *saját* művét szemléli, egyúttal az országot szempontból való szemlélet magaslata, a hős szellemi növekedésének magaslata.

Az „Üszó falu“ hősei — egy fiatal házaspár, a moszkvai tanfolyamon először értették meg egészen világosan, milyen óriási, az egész népre, az egész országra kiterjedő építkezés része a távoli falucskának az a szerény halgazdasága, amelyért ők annyira lelkesednek.

„Nézték a zászlókkal teletűzdelt térképet, amelyen fel voltak tüntetve a szovjet halgazdaságok, és úgy érezték, hogy a világ legmagasabb hegyének a tetején állanak és onnan mindent látnak...“

...Zubov és felesége, elkábulva a titáni lendületétől mindannak, amit láttak, szomorú gyengédséggel gondoltak a sztyeppék közé ékelt kis falujukra, és most a falut alig észrevehető kis pontnak látták...“

...De Zubov ugyanakkor, amikor a halgazdaság fellendülésére gondolt, a különféle tengeri és folyami tenyészetekre, megértette, hogy a távoli halászfalu, embereivel, varsáival... és haltenyésztésével, szintén a nagy egésznek egy kis részeeskéje.“

Ismét az óriási magasság hasonlatával találkozunk. A szovjetemberek, a történelemben még sohasem látott építés résztvevői, „a világ legmagasabb hegyének tetején“ érzik magukat.

Az emberek szellemi növekedése tevékenységük szakadatlan szélesedése során, — ez a tárgy határozza meg A. Ribakov „Vezetők“ c. regényének egész tartalmát és menetét.

Ebben a regényben egy kis gépkocsitelepnek mindennapi életéről, és azt mondhatnók, teljesen prózai, mindennapos problémáiról van szó.

Ribakov regénye érdekesen mutatja meg, hogyan nőnek ki a „kis“, „közönséges“, látszólag teljesen jelentéktelen dolgokból szokatlan, új dolgok, hogyan szélesedik és növekszik szakadatlanul a tömeg teremtő munkájának folyamata, és hogyan válnak ebben a folyamatban az emberek mélyebbekké, határozottabbakká, jelentékenyebbekké. Feszült érdeklődéssel olvassuk, hogy a gépkocsitelep munkásai, miután legyőzték a vállalat vezetőjének bürokratikus ellenállását és számos más nehézséget, hogyan építenek a telep számára javítóműhelyeket és hogyan lesz ezekből a műhelyekből területi viszonylatban is jelentős üzem; miután a gépkocsitelep megépítette a műhelyeket, le kellett mondania róluk, a terület birtokába mentek át, — szertefoszlott a *saját*

javitóműhelyeikről szőtt álmuk. Ezzel szemben a terület megkapta a számára feltétlenül szükséges gyárat, és a gépkoesitelep munkásai Poljakov igazgató és a többi élenjáró dolgozó példáját követve megtanulták országos szemszögből nézni a dolgokat, széles távlatokban, „helyi“ korlátozottság nélkül. A szerző éppen azért választhat ilyen „prózaí“ témát, mert képes arra, hogy a belső vonatkozásokat ábrázolja, az emberek szellemi növekedését, — sőt arra is képes, hogy minden alakja erkölcsi fejlettségének próbakövévé az építéshez való viszonyát tegye: előbbreviszi-e a dolgot vagy hátráltatja? Márpedig előbbrevinni valamit csak alkotó módon lehet, anyagtakarékossággal, racionalizálással, a szakmai tudás emelésével, állandó szellemi munkával.

A tömeges alkotás lendületében, amelyet e regény leír, egyre új művek születnek meg, amelyek éppúgy mint a javitóműhelyek, már szétfeszítik eredeti kereteiket; ezek az új kezdeményezések önálló vállalatokká nőnek. Így keletkezik a rakodóhivatal, amelynek vezetőjévé Korolevet, a volt hordárt nevezik ki, s amely eleinte szűk keretek közt működik, de Poljakov már látja óriási távlatait. Sajnálja, hogy meg kell válnia a rakodó irodától, ahogy sajnálja, hogy „bücsút kellett mondania“ a javitóműhelyeknek, — annyi energiát, szeretetet fektettek be a közösség alkotó munkájának gyümölcseibe! De az olyan embereknek, mint Poljakov, éppen abban van az erejük, hogy képesek állami szempontból — széles távlatokban — gondolkozni és érezni. Poljakov azt mondja Korolevnek és Valjának, a forgalmi tisztnek, aki nemrég még autóbuzskalauz volt:

„— Bizony, nagyon nehezen válunk meg töletek... De itt ti elsenyvedtek, a ti vállalatotoknak térre, nagy méretekre van szüksége... Területi szervezet lesz belőletek, Moszkvával, Tulával, Voronyezssel, Kurszkkal fogtok dolgozni... Most néhány tucat gépet raktok be, de többszázat fogtok berakni, minden útvonalon lesz megbízottatok... Még csak a kezdetén vagytok a munkátoknak.

...Poljakov tovább beszélt. Valja talán először látta komoly arcát ilyen lelkesnek, először hallotta hangját ilyen izgatottnak és erősnek. Gyönyörködött benne és arra gondolt, hogy az ilyen emberekről mondotta Gorkij: «Ember — ez büszkén hangzik!»

Nagyon jó lírai a regény befejezése.

„Vajjon nem a kicsi hozza-e világra a nagyot, és ez a nagy majd nagyon kicsi lesz ahhoz képest, amit maga szűl...“

...Elmennek Korolev és Valja, a volt hordár és a volt kalauz, de azért mennek el, hogy egy nagy művet valósítsanak meg, amelyet ők teremtettek meg és amely megteremtette őket... Elmegy Tyimosin, a volt esztergályos-tanuló — tehetséges feitaláló, igazi bolsevik. És helyükbe majd új nemzedékek lépnek... Hát talán nem érte meg, hogy erre annyi évet szenteljek életemből, és vajjon nem ebben áll-e az élet?!

Poljakov nem tudta levenni tekintetét az esztergapadokról és így szólt:

— Műveink olyanok, mint gyermekcink: mire felnőnek, elmeunnek tőlünk és saját életüket élik.

— Igen — mondotta Tyimosin, és kitárta az ablak másik szárnyát —, de azért nem szeretjük őket kevésbbé.“

Jól érzékelteti a regény a szovjet emberek viszonyát a közös állami ügyhöz, amelyet szívügyüknek érznek, a gyermekükön érzett atyai büszkeségüket, a növekvés, a gazdagodás, az állandó előbbre, magasabbra törekvés érzését. És nagyon helyesen kidomborítja, hogy a szovjetemberek által teremtett mű teremti őket magukat, — az emberi növekedés összefonódását az emberi kéz alkotta mű növekedésével. És azt, hogy sohasem szabad megállni, hogy nem szabad elhanyagolni a kis dolgokat, segíteni kell őket növekedésükben, együtt kell nőni velük! Igen, ez a mi szovjet elképzelésünk az eszményről, az *igazi életről*.

„Kispolgárok“ c. darabjában Gorkij Nyil-nek, a mozdonyvezetőnek az alakjában testesítette meg az élet szüntelen forradalmi előrehaladását. Nyiltan szembehelyezte a kispolgárság megcsontosodott mozdulatlanságával. A darabban Gorkij kidomborítja Nyil foglalkozásának poétikus vonásait, és azt szimbolizálja velük, hogy az élet állandóan az új, a jobb felé törekszik.

A. Ribakov a gépkocsivezető foglalkozásának költői voltára mutat rá, és ezzel összekapcsolja életünk előrehaladásának romantikus témáját.

„Messzi út! Csak a sóffőr ismeri e két szó költészetét. Benne van ebben a szél zúgása, a forró nap, a végtelen mezők hús estéje, az erdő illata, a tavak és folyók ezüstje, a városok és falvak, ismeretlen éjjeli szállások, új emberek, új helyek. Távolság és térség!“

Igy kezdődik a regény egyik lírai részlete. Lássunk egy másikat, ahol a gogolji lírai hang átvétele valóban művészi igazolást nyer.

„Forrásban és mozgásban van a mi nagy országunk, de minden esodálatos mű közül te, közönséges szovjetember, — te vagy a legesodálatosabb. Külsőd egyszerű, öltözéked szorény, szavaid kercesetlenek, de a munkádat egy nagy eszme lelkesíti, és a nagy munkában megtestesülő gondolat meg fogja rázni a világot... Eddig ismeretlen látvány tárul a világ elé, mert az élet alapját — a munkát — nagy örömmé avattad. Rád tekintenek a megrendült népek, és te műveiddel megmutatod nekik az igazi és örökös boldogság felé vezető utat.“

Gogolj romantikus áhna a trojkaról, amely Hazánkkal a Jövő felé rohan, testet öltött napjainkban. A szocialista államnak győzelmes, új magaslatok, az emberiség legnemesebb eszményei felé vezető útja — feltartóztatlan és dicső út! És ebben van irodalmunk romanticizmusának forrása — ez az előrehaladás, a harc, a tevékenység, a még szebb Jövő felé való törekvés romanticizmusa. És életünk legkisebb és legszerényebb részletét is a térség, a nagyság romantikája ragyogja be. Hozunk fel még egy példát: úgy véljük, hogy éppen szerénységében van szépsége. A. Kozsevnyikov „Éltető víz“ c. regényében leírja az új öntözőrendszer tornészetátalakító hatását.

„Az öröktől fogva szomjazó föld hihetetlen bőkezűséggel válaszolt az öntözésre: három héten belül már olyan magas volt a fű, hogy le lehetett kaszálni, és olyan sűrű, hogy a kaszapenge alig birkózott meg vele.

Szélesebben, szélfúvásban egyaránt friss szénaillat leingedezett...

...A kuesendajaiak kaptak két háromtonnás gépet. Amikor a szénát kazlakba rakták, Anicsah boletemette a fejét és soká így feküdt: valószínűleg ilyen illata van az erdei tisztásoknak és a nagy jenyiszeji, obi, volgai, kámai rétekeknek, amelyeket minden esztendőben eláraszt a víz. A széna illata a messzeségbe hívta a lányt, éppúgy mint a felhők, a vándormadarak hangja: minek ülsz otthon? Repülj velünk! Látunk majd hegyeket, erdőket, folyókat, városokat. Sok szép dolog van a földön.“

Az egyszerű hakaszi kislány lelkében a Haza bejárhatatlan térségének, a csábító messzeségnek érzőse összekapcsolódott a szénaillattal, a földet virágba borító víz tisztaságának gondolatával. Ez — egyszerű. És gyönyörű. A romantikának úri-kispolgári, lapos felfogása, amely szerint a romantika valami exotikus dolog, ami a reális földi élet „felett“ van, — nem engedi, hogy meglássuk az igazi költészetet irodalmunk ilyenféle témáiban és motívumaiban. De irodalmunk a megtévesztő elméletek ellenére is megtanulja, hogy a romantikát ne az életen kívül keresse, hanem éppen a mi valóságunkban, abban az újban, ami a kommunizmus felé való haladásunknak az ismertetője.

Közeledünk a kommunizmushoz — ez a tárgya Nyikolajeva „Aratás“ c. regényének. Az író nő különös figyelemmel kíséri életünknek azokat a jelenségeit, azokat a viszonyokat, érzéseket, konfliktusokat, amelyek szemléltetően mutatják életünk új, kommunista vonásait.

Ime — egy konfliktus, amely baráti mosolyt vált ki belőlünk! Az öreg Vaszilisz Mihajlovnát, aki a kolhoz juhtenyészetét vezeti, megjutalmazták kiváló munkájáért.

„Tekintete hirtelen a bárányra esett, amelyet Avdotyja nyakára kötött zsineggel vezetett...”

— Hová viszed, Dunyaska? Hiszen ez a Beljanka! Hová viszed? Hiszen magad mondottad, hogy nagyon szép kis bárány!

— Hát szépeket választunk ám neked! — mosolyodott el Avdotyja. — Csak nem csúnyákkal fogjuk jutalmazni a munkádat! Beljanka, Beljanka, mit makkaszkodol, buta állat vagy!

Avdotyja nagyon szerette volna megajándékozni Vaszilisz anyót, és kiválasztotta számára a legszebb állatokat, de Vaszilisz nemesak, hogy nem örült, de megharagudott, sőt meg is sértődött.

— Beljankát nem adom oda! — jelentette ki határozottan, mintha a bárányt nem neki, hanem másvalakinek szánták volna. — Beljankát nem engedem el magam mellől! A legszebb bárányt akarod tőlem elvinni? Hát még ilyet ki látott?

Majdnem ellenségesen nézett Avdotyjára, aki merényletet tervezett az ő kincse ellen...”

Ez az epizód maga az élet, valóban a mi mai életünket ábrázolja, és egyúttal mintha a jövőből volna kiragadva, hiszen azt mutatja, hogy a kommunista öntudat, a kommunista érzések milyen mély gyökeret vertek a szovjetemberek lelkében. Az „enyém” és „nem enyém” fogalma megváltozott, az egyéni és közösségi annyira összefonódott, hogy valóban nem választható szét.

A kommunizmus levegőjét érzékelteti a regény befejezése, amely művészi összefoglalása mindannak, amit elmondott:

„— Miért olyan jó minden? — mondotta csendesen, szinte magában. Valentyina. — Miért van olyan békesség és olyan boldogság körülöttem? Talán, mert erdő, égbolt és juhnyájak vesznek körül? Vagy mert mi teremtetjük meg az indest? Nem... Nemcsak azért... Most éppen elképzelttem magamban, hogy mindez nem a mi közös tulajdonunk, hanem például csak az enyém. És olyan visszataszító ez az elképzelés még egy pillanatra is! Egy csapásra összeomlik minden szépség. Egyesek jogos felháborodása és dühe. Mások félelme és kapzsisága lépne helyébe. És nem lenne körülöttünk sem boldogság, sem békesség, sem egyetértés.”

Irodalmunk romantikájának, a közeledő kommunizmus romantikájának semmi köze sincs a békés idők „összeütkezésnélküliségéhez”. A haladás: az új, a teremtő harca az elmaradottal, megmerevedett, megcsontosodottal; — ezt a harcot, amely az összeütkezések alapja, a művek általában a jellemek harcában személyesítik meg: az egyik oldalon — azok az emberek, akiknek minden álma, törekvése, hogy a széppel együtt haladjanak előre a cél felé, a másik oldalon — azok az emberek, akiknek nincs álmuk. Ezek azok, akik hajlamosak arra, hogy megelégedjenek azzal, amit elértek, hogy kényelmesen megálljanak.

Mindazt, ami a szovjetemberekben a legjobb, haladó, alkotó, a bolsevik párt nevelte, formálta, ápolta féltő gondjal. A bolsevikoknak, a pártembereknek központi szerepe van háborúutáni irodalmunk minden jellegzetes alkotásában.

Feljük, ezek felé a regényalakok felé futnak a történesek szálai és az emberi sorsok, és a nép szeretete veszi körül őket. A bolsevikok ábrázolásának új vonásai elsősorban abban nyilvánulnak meg, hogy irodalmunk különösen nagy figyelmet fordít a pártfunkcionáriusoknak azokra a jellemvonásaira, amelyek a bolsevikoknak azzal a sajátosságával kapcsolatosak, hogy irányítani tudják az emberek szellemi növekedését, segíteni tudják az embereket abban, hogy magasabb fokra emelkedjenek. Íróink feltárják a bolsevik

embernevelés útjait, módszereit, stílusát, megrajzolják azoknak az alakját, akik szakavatott mesterei annak a nagy művészetnek, amelyet nálunk Sztálin zsenije teremtett meg. Ilyen Voropajev alakja P. Pavlenko regényében, Kondratyev járási bizottsági titkár Sz. Babajevszkij regényében, Sztrelpov járási bizottsági titkár G. Nyikolajeva regényében és mások. A sztálini férfias, atyai igényességű és gyengéd szeretetet a szovjetemberek iránt — a bolsevikoknak, Sztálin tanítványainak ezt a jellemvonását irodalmunk mindteljesebben feltárja.

„A kommunizmus, — írta Lenin — váljon a munkástömegeknek olyan szívügyévé, amilyen saját ügyük.” Irodalmunk megmutatja, hogy a nép összeforrott a kommunizmussal, hogy a sztálini korszakban megvalósult Lenin álma: a kommunizmus a szovjetemberek millióinak szívügyévé vált.

Vannak lényeges hiányosságok is íróink háború utáni műveiben, nyelv, szerkezet, jellemábrázolás szempontjából, vannak nyomai a felületességnek, a kidolgozatlan részleteknek azokban a művekben is, amelyekről fentebb szölvünk. A kritikának az a feladata, hogy — tekintet nélkül a téma jelentékeny voltára — rámutasson az említett művek hibáira. Mai életünknek még számos nagyfontosságú sajtóságához nem nyúlt hozzá az irodalom. Ámde ebben a cikkben csupán néhány pozitív jelenségre akartuk felhívni a figyelmet, amelyek mai életünk és irodalmunk új vonásait mutatják.

A kommunizmus közelsége berágyogja jelenünket. A kommunizmus romantikája napról-napra melegebb fényel fogja besugározni irodalmunkat, melyet a gigászi teremtés korszaka, a nagy Sztálin korszaka ihlet új alkotásokra.

LENGYEL BÉLA:

GORKIJ — AZ ÍRÓK ÉS KRITIKUSOK TANÍTÓMESTERE

„...A feudális középkor végén, a modern tőkés korszak kezdetén egy óriás áll: egy olasz, Dante, aki a középkor utolsó költője s egyúttal az újkor első költője. Ma is, mint 1300 körül, új történelmi korszak van kialakulóban. Vajjon Olaszország fog-e megajándékozni bennünket az új Dantéval, aki hirdeti majd ennek az új proletár korszaknak a megszületését?” (Engels előszava a Kommunista Kiáltvány olasz olvasóihoz, 1892 február 1.)

Engels zseniális tudományos előrelátását — hogy hamarosan meg kell jelennie a tőkés korszakot lezáró és a kommunizmus születését hirdető nagy írónak — még ugyanaz az esztendő igazolta. De nem Olaszország ajándékozta meg a világot az új Dantéval, hanem egy másik nép: az a hatalmas, rettentően elnyomott nép, amelynek forradalmi erejétől joggal várt oly sokat Marx és Engels. Az orosz nép mérhetetlen szenvedéséből és legyőzhetetlen forradalmi akaratából született meg az új irodalom.

Az orosz proletárforradalom felmelkedésének küszöbén kezdődött Gorkij írói pályája. A legmélyrehatóbb forradalmi átalakulás kezdete ez a világirodalomban, — az esztétizmus szűk normáival fel sem mérhető. Távlátát csak azok a mély gondolatok érzékeltetik, amelyeket Marx a kommunista társadalomban felszabaduló művészetéről fejt ki.

Gorkij forradalmisága mellett a jelentéktelenségig összezsugorodnak a polgári korszak terméketlen, mert távlat nélküli formai és stílus-, forradalmi. Gorkij tudatosan képesülődött a politikához, a fejlődés távlátát merítette belőle. Minden sora szétzúzza az „apolitikus”, öncélú művészet hamis jel-szavát. A néphez szölv, a világ minden dolgozójához: előremutató műveivel forradalmi cselekvésre ösztönözte a tömegeket. Győzelemre vitte az irodalom